

УДК 327. 82

О. О. Головань
кандидат політичних наук,
керівний партнер ЕЙ ДЖІ Консалтинг груп

ПІВНІЧНОКОРЕЙСЬКА ЯДЕРНА ЗАГРОЗА ТА ЕВОЛЮЦІЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ ЩОДО ЦЬОГО ПИТАННЯ

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що в другій половині ХХ ст. Азія перетворилась на регіон потужного економічного успіху і водночас стала джерелом міжнародної та політичної небезпеки. Саме тому зміщення центру сил в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (далі – АТР), порушення рівноваги у світі внаслідок появи нових міжнародних гравців, виникнення новітніх загроз є актуальними питаннями міжнародних відносин сьогодні. Однією з таких загроз є ядерна програма комуністичного режиму Північної Кореї, реалізація якої стала важливою умовою його виживання. Після приходу до влади 2017 р. Д. Трампа очікується зміна зовнішньої політики Сполучених Штатів Америки (далі – США) як лідера демократичного світу та ключової фігури сучасних міжнародних відносин, а тому важливо розуміти ситуацію навколо ракетної загрози північнокорейського режиму для країн АТР і США.

Аналіз останніх досліджень. Проблема, що вивчається, висвітлена у працях вітчизняних науковців, а також у матеріалах сучасних засобів масової інформації (далі – ЗМІ), зокрема американських, та у спеціалізованих міжнародних виданнях.

Мета статті – дослідження ядерної загрози, що несе Північна Корея сучасній системі міжнародних відносин, і аналіз дій щодо проблеми адміністрацій президентів США, зокрема Д. Трампа.

Виклад основного матеріалу. Після звільнення Корейського півострова від японської окупації територія Кореї була поділена між двома ключовими гравцями біполярного світу: США та Союзом Радянських Соціалістичних Республік (СРСР). На окупованій Радянським Союзом території був створений маріонетковий політичний режим під керівництвом Кім Ір Сена, який 1950 р. оголосив війну Південній Кореї. Лише завдяки втручання США та міжнародної спільноти війну вдалося припинити, відкинувши війська Північної Кореї на вихідні рубежі. З тих часів протистояння між двома корейськими державами триває, але не переходить у гарячу фазу. Протягом 70 років існування комуністичного режиму в Північній Кореї була створена держава, що увібрала в себе найгірші риси комунізму, їй властиві: ненависть до демократії, західного способу життя, залежність від Китаю командно-адміністративної економіки, нівелювання інтересів людини, возвеличення окремої ідеології, репресії щодо своїх супротивників та загалом інакше думців, військовий характер вирішення проблем. Послаблення, а пізніше розпад Радянського Союзу, посилення Китаю, ідеологічні суперечності в комуністичному таборі створили умови для ізоляції північнокорейського режиму. За відсутності надійних, постійних союзників, через небажання ділитися владою з народом, оточений успішними демократичними

країнами, режим Кім Ір Сена був змушений створити цілком автономну економічну систему, в межах якої і розпочав створення власної ядерної програми, що, на думку очільників країни, забезпечила б її існування на тривалий час.

Робота над ядерною програмою Корейської Народно-Демократичної Республіки (далі – КНДР) розпочалася 1956 р. за підтримки СРСР, який на початкових етапах постачав своєму союзнику устаткування, навчав спеціалістів, допомагав будувати дослідницький центр і перші реактори. Протягом 30 років Північна Корея перетворилась на ядерну державу – загрозу всьому світу. Саме тому 1994 р. Північна Корея та США підписали угоду про замороження північнокорейської ядерної програми в обмін на постачання мазуту й обіцянки побудувати на території країни два атомних реактори на легкій воді. З часом комуністичний режим вийшов з угоди і продовжив збагачення збройного урану та роботу над ракетними носіями для ядерної зброї.

Перші балістичні ракети КНДР отримала від Єгипту в період між 1976 та 1981 рр. Вважається, що в подальшому фахівці КНДР скопіювали ракети «Скад-Б» і створили промислову інфраструктуру для подальшого відтворення такого типу ракет. У 1984 р. пройшли льотні випробування копій ракет «Скад-Б», що в КНДР дістали назву «Хвасон-5». 1985 р. розпочалися пробні пуски ракет, а з 1987 р. – повномасштабне їх виробництво. КНДР планувала розробку носія для доставки ядерних зарядів, адже жодна з її ракет не спроможна була виконати таке завдання. Тому спеціалісти КНДР вдалися до розробки більш потужних ракет. Такими стали багатоступінчасті ракети, які могли б доставляти корисний вантаж більшої ваги на більшу відстань. Протягом 20 років успішних і невдалих запусків була, нарешті, створена ракета, що становить загрозу безпеці США [1, с. 468].

Як зазначають експерти видання “The New York Times”, ключем до розуміння стратегії Північної Кореї може бути історія іншої ядерної держави Азії – Китаю. Китай Мао Цзедуна почав свій розвиток у 1950-х рр. як держава, що була ізольована та відчувала загрозу від Сполучених Штатів. У 1960-х рр. вона розпочала розвивати власну ядерну енергетику. У 1970-х рр. держава збільшилася і стала важливим членом міжнародної спільноти, як і її супротивник. Північна Корея намагається наслідувати зазначений прогрес. Її ядерна програма може загрожувати Сполученим Штатам, а отже, зробити війну немислимою та нищівною. Китай зрештою завоював визнання, граючи на протиріччях Сполучених Штатів і Радянського Союзу, а не наступаючи на «ядерні граблі». Розмір і сила Китаю також не дозволяють іншим народам його ігнорувати, але річ у тому, що Північній Кореї цього

бракує. Тому відчай Північної Кореї, а також її давня одержимість Китаєм, можливо, призвели до того, що, прямуючи курсом Пекіна, вона побачила, як можна вчитися на помилках [2].

2000 р. нова адміністрація Президента Дж. Буша-молодшого піддала критиці азійсько-тихоокеанську політику попереднього президента – Б. Клінтона, а також його діяльність із врегулювання корейського питання. Так, Дж. Буш-молодший обрав інструментарій «жорсткої сили», поклавши край політиці попередника. Три головні елементи стратегії Буша-молодшого: військова перевага, превентивна війна, принцип унілатералізму. Головними загрозами американській безпеці визначено держави «осі зла», які, на думку США, підтримують терористичні організації, а також здійснюють несанкціоноване виробництво зброї масового знищення. До таких країн Президент зарахував Іран, Ірак і Північну Корею, відмовившись налагоджувати будь-які зв'язки із згаданими країнами, проголосивши свою рішучість у справі доведення їх до цілковитої ізоляції та знищення їхніх правлячих режимів. Зазначена позиція була прогнозованою, оскільки такі принципи щодо рішучого й безкомпромісного втручання США у сфери національних інтересів у тому чи іншому регіоні є характерною рисою республіканців [3, с. 81].

За президентства Б. Обама було докладено зусиль до збільшення ролі США в АТР і розв'язання корейського питання мирним шляхом. Ще під час президентської кампанії Б. Обама підкреслював необхідність прямого діалогу між США та КНДР з метою реальних зрушень у вирішенні ядерної проблеми. Вже 28 січня 2009 р. адміністрація Обама заявила, що прагне вирішення ядерної проблеми в межах шестисторонніх переговорів. Х. Клінтон зауважила, якщо КНДР ліквідує ядерну зброю, то США прагнутимуть до нормалізації двосторонніх відносин, заміни угоди від 1953 р. про перемир'я мирним договором і допоможуть північнокорейському народу задовольнити його економічні потреби. Але Північна Корея відкинула такі пропозиції та відмовилась брати участь у нових переговорах [4, с. 22]. У відповідь Сполучені Штати ввели санкції та збільшили кількість Інтернет-атак для уповільнення ракетної програми Північної Кореї. Тобто бачимо, що адміністрація Обама неістотно вплинула на розробку ядерної програми КНДР, помилково вважаючи, що проблема буде вирішена завдяки санкціям і співпраці із союзниками Північної Кореї: Китаєм і Російською Федерацією (далі – РФ).

Для новообраного президента США Д. Трампа запуск Північною Кореєю міжконтинентальної балістичної ракети (далі – МБР) є однією з найбільших проблем його президентства. У своїй передвиборчій кампанії Д. Трамп неодноразово заявляв, що США не повинні миритися з новими провокаціями з боку Північної Кореї, припускав можливість завдання превентивного ядерного удару по згаданій країні, а з іншого боку, його риторика була спрямована на зменшення присутності американських військових в Японії та Південній Кореї, розбудову ними власних ядерних сил, отримання грошової плати від зазначених країн за захист їхнього суверенітету. Такі заяви викликали схвалення комуністичного режиму, а саме: його наз-

вали «мудрим політиком» і «далекоглядним кандидатом» [5]. Але після виборів у США Північна Корея чітко проголосила, що не має жодних намірів відмовитися від ядерної зброї.

Звернувшись до вищезазначеної проблеми в листопаді 2016 р., Грем Еллісон, один із провідних експертів світу з питань поширення та стримування ядерної зброї, сказав: «Одна з багатьох проблем Трампа – те, що він явно не розробив жодного потенційного сценарію реакції на загрозу від Північної Кореї. Наш головнокомандувач – єдина людина, що стоїть між нами та ймовірністю того, що нас розбомблять під три чорти. Що ми в ньому побачимо: імпульсивність, нетерплячість чи просто необізнаність із матеріалом – поки незрозуміло» [5].

Ставши президентом, Д. Трамп дещо змінив своє ставлення до Північної Кореї. Як і Б. Клінтон, Дж. Буш-молодший, Б. Обама, Д. Трамп також заявив, що Північна Корея не зможе отримати ракету, яка буде загрожувати американським містам. «Такого не станеться», – заявив він у другій половині січня 2017 р., незабаром після того, як Обама застеріг його, що Північна Корея, ймовірно, серед усіх стане найбільш гострою загрозою національній безпеці [6]. Також він, з одного боку, продовжив погрожувати комуністичному режиму ядерним та повітряним ударами, для чого до берегів Азії було відправлено авіаносну групу, а з іншого боку, натякнув, що не проти почати переговори з північнокорейським лідером Кім Чен Ином, щоб переконати його зупинити ядерну програму Пхеньяна: «Я би з ним поговорив. Без проблем поговорив би» [5].

Вважаю, що ситуацію розмовами не вирішити. Її було б простіше розв'язати двадцять років тому. Але й тоді і Вашингтон, і Пхеньян мали багаторічні докази на підтвердження того, що інша сторона ніколи не буде дотримуватися свого слова. Маємо класичний парадокс: заходи, яких необхідно вжити одній зі сторін, дадуть можливість противнику безпечно реагувати, отже, зроблять обох противників більш безпечними. Зараз санкції та загрози не працюють, як не працювали і в минулому, і, найімовірніше, не працюватимуть у майбутньому. Кім відповідає на тиск тиском, як свого часу робили його батько та дід. Не дивно, що ракетні випробування прискорилися тоді, коли адміністрація Трампа погрожувала відправкою авіаносців і потенційними попереджувальними санкціями. А у відповідь на санкції ООН від 5 серпня 2017 р., за якими корейцям заборонено експорт вугілля, заліза, залізної руди, свинцю, свинцевої руди, а також морепродуктів, Північна Корея обіцяла відповісти «праведними діями» [7].

На можливу ескалацію конфлікту впливає і те, що перше півріччя президентства Трампа було відверто невдалим. Так, Трамп був змушений відмовитися від наміру знищити торговельну угоду між США та Мексикою і Канадою, його перші заяви щодо імміграції, жіноцтва, охорони здоров'я, мексиканської стіни, збиження податків коштували йому рейтингу. За таких обставин послідовні американські президент-и шукали маленьку, бідну, зазвичай, мусульманську країну, називали її жахливою загрозою, а потім розбивали вщент. Кім поки що не створює жодної

мислимої екзистенційної загрози для Америки чи навіть її азійських союзників. Але завдяки маленькій і переможній війні з Кореєю Трамп міг би відвернути увагу від своїх невдач на інших політичних фронтах [8].

До речі, про роль Пекіна. Д. Трамп намагався використати Китай, головного торговельного партнера Північної Кореї, для врегулювання ситуації на Кореїському півострові. Протягом декількох місяців Китай зробив переконливі кроки щодо припинення потоку товарів через кордон з Північчю. Проте зростаюча дружба Трампа з його китайським колегою Сі Цзіньпіном охолонула. Навіть Трамп нещодавно зазначив, що «не вийшло» натиснути на Китай і вирішити ядерну проблему [9].

Загалом маємо ситуацію, коли створення ракетно-ядерного щита – це пріоритетна мета Пхеньяна, сенс існування нинішнього режиму. Доброю новиною є те, що стримування ефективне в обох напрямках. Північна Корея майже не загрожує Південній Кореї доки союз Сполучених Штатів і Південної Кореї залишається бездоганим. Кім Чен Ин може бажати багатьох речей, але він не божевільний. Щоправда, проблем у Північній Кореї набагато більше, ніж лише ядерна програма. Через невелике господарювання та природні катаклізми у країні може трапитися гуманітарна катастрофа, а це – мільйони людей, які спробують залишити країну. Також важливими є економічні й екологічні проблеми, що обмежують торгівлю та подорожі по всій Північно-Східній Азії. Вважаю, що дипломатична угода не призведе до того, що Північна Корея відмовиться від своєї ядерної зброї або балістичних ракет. Північнокорейська програма є надто далекосяжною і надто важливою для пропаганди у країні, щоб відмовитися від неї заради кращих відносин із США [10].

Висновки. Отже, на сьогодні особливої актуальності набуває питання розробки та випробування Північною Кореєю МБР. Протягом багатьох років попередники Д. Трампа намагалися вирішити зазначене питання в різний спосіб, але їм це не вдалося. Однією із причин невдач була підтримка північнокорейського режиму Китаєм і Росією. Наразі розв'язання проблеми має декілька шляхів. Головними з яких є дипломатичні, військові й економічні. Кожен із них має свій позитивний та негативний бік. Але чим більшим буде тиск Сполучених Штатів на Північну Корею, тим більше шансів, що вони продовжуватимуть вдосконалювати свої ракети та ядерну зброю. США варто оновлювати й удосконалювати Північно-Азійський союз із Японією та Південною Кореєю відповідно до стандартів Організації Північноатлантичного договору (далі – НАТО), залишаючи можливість іншим приєднатися. У військово-технічному плані необхідно далі розгортати систему протиракетної оборони ТНААД, інтенсивно працювати над розробкою нових технологій протиракетної оборони, включаючи ті, що знаходяться в космосі, розгортати тактичні ядерні озброєння, здатні знищити артилерію Північної Кореї, на північ від демілітаризованої зони, а також розробляти перехоплювачі, які повинні бути на 50% швидшими за сучасні есмінці класу AEGIS.

Література

1. Капируля М. Ракетні програми Північної Кореї, Ірану, Пакистану та Сирії / М. Капируля // Гілея: науковий вісник : зб. наукових праць. – К. : 2014. – Вип. 82. – С. 468–471.
2. North Korea's Nuclear Arms Sustain Drive for "Final Victory" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.nytimes.com/2017/07/29/world/asia/north-korea-nuclear-missile.html>
3. Головань О. Еволюція зовнішньої політики США на початку ХХІ ст. : дис. ... канд. політ. наук : спец. 23.00.04 «Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку» / О. Головань ; Державна установа «Інститут всевітньої історії Національної академії наук України». – К, 2015. – 202 с.
4. Погорелова І. Зовнішня політика адміністрації Б. Обами щодо корейських держав / І. Погорелова // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 107 (Ч. II). – 2012. – С. 21–27.
5. «Що буде з ядерною кнопкою?» – запитання про Трампа [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/11/161114_trump_presidency_questions_answers_sk
6. North Korea Tests a Ballistic Missile That Experts Say Could Hit California [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.nytimes.com/2017/07/28/world/asia/north-korea-ballistic-missile.html>
7. Kim Jong-un Is Not a Freakish Buffoon [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.nytimes.com/2017/07/28/world/asia/north-korea-ballistic-missile.html>
8. Could Trump's diplomacy resolve his North Korea crisis? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/apr/28/donald-trump-diplomacy-resolve-north-korea-crisis> (02.08.2017). – Назва з екрану.
9. North Korea's long-range-missile test alarms Washington [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.economist.com/news/asia/21724767-device-tested-appears-capable-hitting-alaska-north-koreas-long-range-missile-test-alarms>
10. Donald Trump Is Already Tweeting Us Into War with North Korea [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://foreignpolicy.com/2017/01/19/donald-trump-is-already-tweeting-us-into-war-with-north-korea/>

Анотація

Головань О. О. Північнокорейська ядерна загроза та еволюція зовнішньої політики США щодо цього питання. – Стаття.

Стаття присвячена дослідженню корейської ядерної та ракетної загрози як однієї з найважливіших проблем, що стоїть перед Д. Трампом так само гостро, як і перед його попередниками. Під час написання статті автором були використані такі методи: аналіз, синтез, порівняння. Досліджуються причини, етапи еволюції та вказується результат і наслідки північнокорейської ядерної програми. Зазначається її роль у безпеці корейського народу та збереженні комуністичного режиму. Також з'ясовано дії попередників Д. Трампа щодо врегулювання корейської загрози і визначено шляхи вирішення проблеми. Основні висновки дослідження полягають у тому, що в найближчому майбутньому США може використати корейську проблему як фактор переключення уваги електорату із внутрішніх проблем на зовнішні.

Ключові слова: Д. Трамп, Кім Чен Ин, Північна Корея, Сполучені Штати Америки, ядерна ракета.

Аннотация

Головань А. А. Северокорейская ядерная угроза и эволюция внешней политики США по этому вопросу. – Статья.

Статья посвящена исследованию корейской ядерной и ракетной угрозы как одной из важнейших проблем, стоящих перед Д. Трампом так же остро, как и перед его предшественниками. При написании статьи автор использовал следующие методы: анализ, синтез, сравнение. Исследуются причины, этапы эволюции и указывается результат и последствия северокорейской ядерной программы. Отмечается её роль в безопасности корейского народа и сохранении коммунистического режима. Также выяснены действия предшественников Д. Трампа по урегулированию корейской угрозы и определены пути решения проблемы. Основные выводы исследования заключаются в том, что в ближайшем будущем США может использовать корейскую проблему в качестве фактора переключения внимания электората с внутренних проблем на внешние.

Ключевые слова: Д. Трамп, Ким Чен Ын, Северная Корея, Соединенные Штаты Америки, ядерная ракета.

Summary

Holovan O. O. The North Korean nuclear threat and the evolution of US foreign policy on this issue. – Article.

The article is devoted to the study of the Korean nuclear and missile threat as one of the most important problems facing D. Trump as sharply as before his predecessors. During writing the article, the author used the following methods: analysis, synthesis and comparison. Investigated the causes, stages of evolution and indicated the result and consequences of the North Korean nuclear program. The role it represents for the security of the Korean people and the preservation of the communist regime is noted. Also determined the actions of predecessor of D. Trump for the settlement of the Korean threat and the ways of its solution. The main conclusions of the study are that in the near future the US can use the Korean problem as a factor in switching the attention of the electorate from internal problems to external ones.

Key words: D. Trump, Kim Chen In, North Korean, USA, nuclear rocket.